Gent | Redacció | Actualitzat el 28/04/2014 a les 17:46

Pluja d'idees sobre la Torre Lluvià

REPORTATGE. La rehabilitaciÃ³ de l'antiga torre modernista, situada als plans de Cal Cuques, entra dins d'una estratÃ¨gia global de ciutat en quÃ¨ l'Anella Verda n'Ã©s una part essencial i la Torre una icona. Un projecte ambiciÃ³s, perllongat en el temps, que implica l'Ajuntament i diferents entitats i empreses.

L'objectiu final sembla el de treure rendiment de l'espai i l'entorn, entre altres usos, crear un centre modèlic d'interpretació i promoció de l'entorn natural i agrícola més proper. El projecte va aconseguir una subvenció de 400.000 euros dels fons europeus de finançament FEDER i 400.000 més de la Diputació, i té com a objectius la rehabilitació de l'edifici modernista i la seva conversió en un equipament destinat a la promoció dels valors agrícoles i mediambientals de l'Anella Verda i el Pla de Bages. Les obres de l'edifici, de propietat municipal, van començar el passat 10 de març i el termini per acabar la primera fase d'obres acaba a finals d'any.

En un emplaçament idoni, la Torre Lluvià té i és paisatge. Es troba a l'entorn dels itineraris de Collbaix i de la riera de Rajadell i és icona de l'Itinerari de Natura i Modernisme. A prop de la finca també hi passen el camí de Sant Jaume i la ruta Ignasiana, d'abast europeu.

La historia de la Torre

Josep Lluvià i Vidal va adquirir la finca el 1893 i va substituir l'antiga casa per «*la casa Torre que se llama Villa Emilia*», segons actes registrals, en honor a la seva dona Emília Serramalera. És un edifici senyorial de caràcter residencial-rural, obra de l'arquitecte modernista Ignasi Oms i Ponsa. De 1954 a 1965 la finca passa per tres propietaris fins que és venuda al metge Josep Maria Pons i Font. Des de llavors, la Torre Lluvià comença a estar en perill de desaparèixer: El 1975 es ven a la immobiliària Ralop SA i Explotacions Agrícoles Urbanes per un valor de 730.000 pessetes. La darrera transmissió de la finca és del 2004, a les societats Pisleta SL, Els Salomons SL i Domar 75.

El primer govern socialista de la ciutat va aturar els intents de les immobiliàries de construir un gran polígon industrial als plans de la Torre, que han mantingut el seu caràcter agrícola. Quant a l'edifici modernista, a finals de la dècada dels 80 es va intentar fer runa de l'edifici ensorrant la torre central. Posteriorment, l'edifici es va catalogar i finalment, el 2012, l'ha comprat l'Ajuntament. La crisi, l'obligació imposada a la propietat de fer unes mesures de protecció de l'edifici, la reivindicació social i la voluntat del consistori de recuperar un bé patrimonial van influir en la decisió dels propietaris de vendre l'edifici modernista i els 75.690 m2 que l'envolten. Des de l'Ajuntament, el regidor de Medi Ambient Jordi Serracanta veu la compra com una aposta valenta «i fins i tot arriscada, sobretot pel moment que ens trobem, però no podíem deixar-nos perdre aquest patrimoni arquitectònic».

La rehabilitació

El projecte municipal de rehabilitació inclou d'entrada la recuperació de la imatge de l'edifici

principal en diverses fases: desenrunament, estabilització, execució de una nova estructura formada per pòrtics de perfils laminats, recuperació de la coberta actual i construcció d'una de nova amb fusta, semblant a l'original. Culmina el projecte la reconstrucció de l'antiga torre central, que recuperarà el perfil emblemàtic de l'obra modernista.

Jordi Serracanta remarca que ara les obres estan en una fase inicial «en què sobretot s'haurà consolidat l'edifici, cosa prou important, i s'haurà fet la planta baixa, que estarà a disposició del que s'ha planificat en el projecte». El regidor creu que s'acomplirà el termini establert per acabar la primera fase i si no, indica que el fons de finançament europeu preveu una pròrroga. De tota manera, no creu que s'hagi de demanar, «a més, tindríem un problema si al final haguéssim de tornar la subvenció», afirma.

Al soterrani es preveu construir una planta de bombeig, filtratge i recuperació d'aigües pluvials i un sistema de plaques fotovoltaiques i quadres de instal·lació elèctrica. D'accés restringit, es pensa fer-la visitable com a exemple d'implantació d'energies renovables. El mateix regidor de l'Ajuntament destaca la voluntat de fer «un edifici modèlic des del punt de vista ambiental, fonamentalment energètic. A la primera fase d'obres s'aplicaran aïllaments importants», però posterga per a fases posteriors la instal·lació de plaques solars i la recollida d'aigües pluvials.

Les actuacions exteriors es proposen amb el mínim impacte paisatgístic. L'aparcament projectat al voral del camí de Rajadell vol incentivar que es vagi a peu a la Torre i que es garanteixi la seva integració en el paisatge, per la qual cosa no es preveu ni asfalt ni enllumenat. Des de Meandre, l'entitat que preserva el medi ambient a Manresa i el Bages, es veu convenient senyalitzar i habilitar el camí d'accés conservant el seu caràcter rural. Per la seva part, el regidor Jordi Serracanta també reconeix que caldrà reforçar la senyalització que hi ha ara al voltant de la Torre, però obre la porta al trànsit rodat: «És clar que els accessos hauran d'integrar-se en l'entorn, però els autobusos també hi han de poder passar d'alguna manera».

Els usos

La planta baixa de l'edifici esdevé el centre neuràlgic de tot el projecte. S'hi proposa encabir un punt d'informació turística, un centre d'acollida de visitants, un centre de interpretació de l'Anella Verda i un centre de promoció del producte local. Sobre aquests objectius, Serracanta conclou que «en definitiva es tracta de com retornar la finca als manresans. Cal donar-la a conèixer i que sigui un referent en l'imaginari col·lectiu».

Segons el mateix regidor, «la Torre Lluvià pot incloure moltes coses. Estem treballant en les diferents peces d'un trencaclosques que no s'acabarà ara ni de bon tros», i deixa clar que el projecte no és propi de l'equip de govern actual: «Crec que difícilment nosaltres sols el tiraríem endavant. Com que sabem que ha de tenir continuïtat busquem que sigui compartit, i crec que les entitats també creuen en aquesta fórmula». En aquest sentit, Jordi Serracanta avança que l'Ajuntament ha mantingut converses inicials amb diferents actors i entitats «que es creu que hi poden intervenir, com la DO Pla de Bages, l'Escola Agrària i l'associació L'Era, en l'àmbit de promoció mediambiental. Pel que fa al turisme, aquest és un tema que potser implica més directament l'Ajuntament i Fira de Manresa, l'ens que el gestiona. En l'àmbit de serveis educatius, s'ha pensat en els Serveis Territorials d'Ensenyament».

Considerant que la finca compta amb 7,5 ha de terreny, Serracanta declara que l'equip de govern ha pensat també a encabir-hi altres usos, «com la jardineria sostenible. També tenim la idea de fer-hi una masoveria urbana. La Torre és una finca que caldrà gestionar, i volem que algú s'hi estableixi permanentment i hi desenvolupi la seva activitat professional. Això beneficiaria la gestió de l'entorn i la conservació d'un edifici que és lluny del nucli urbà. Serà un model de gestió que algú estigui disposat a assumir».

De moment, però, el regidor afirma que no hi ha cap entitat per dur a terme aquesta idea. També mostra cautela a l'hora de comunicar resultats de les converses amb les entitats, «ja que no s'ha tancat res. Hi ha molts temes damunt la taula, però també molts interlocutors amb qui parlar. Tenim clar el projecte, però ara cal veure la disponibilitat de cadascú, les idees, el grau de voluntat de ser-hi i de quina manera». Per part de Meandre, el seu president Ignasi Cebrian coincideix amb el regidor que «els usos de la Torre Luvià podrien ser infinits, però l'espectre de possibilitats queda prou delimitat al projecte. Perfilar els usos ha de ser una tasca de l'Ajuntament i també de la xarxa d'entitats i empreses que estan molt interessades a fer economia social i cultural dins de l'entorn de l'Anella Verda». L'entitat ha contactat amb l'arquitecte i urbanista Pere Vidal, per la seva experiència com a impulsor de la recuperació del riu Ripoll a Sabadell. Segons Ignasi Cebrian, «ens ha aportat moltes idees de com es poden intuir o dibuixar els possibles usos de la Torre». El mateix arquitecte, expert en connectivitat d'àrees urbanes i espais periurbans, també creu necessari tenir en compte el que diu el teixit social sobre el projecte.

Però per damunt de tots els possibles usos, el biòleg Jordi Badia destaca la necessitat de «trobar un soci que ajudi al finançament de la reconstrucció completa. Tot i que estaria bé que la Torre tingués algun ús al voltant de l'Anella Verda, que guanyaria un punt emblemàtic, no forçosament s'ha de restringir el futur de la Torre a aquest ús tan limitat. La Torre Lluvià és una qüestió de patrimoni arquitectònic, no de natura. Vist el seu estat d'abandó, qualsevol ús futur que en financiï la reconstrucció respectant els criteris del catàleg de patrimoni protegit, ni que sigui tan privat com l'ús original, serà benvingut».

Cultura i educació ambiental

Segons el document guanyador de la subvenció FEDER, l'equipament resultant de la rehabilitació ha d'incloure un centre d'interpretació i difusió de l'Anella Verda i dels seus espais més representatius, a partir d'activitats d'educació ambiental: exposicions permanents i itinerants, itineraris educatius guiats i organització de conferències i jornades. Aquests ingredients i la mateixa ubicació de la Torre constitueixen per a Ignasi Cebrian «el lloc ideal per a la gestió ambiental, pionera i modèlica, de l'Anella Verda de Manresa i de tot el seu espai periurbà, i també per a la l'educació i la formació ambiental».

Sobre la formació, Meandre i altres entitats, com l'Escola Agrària de Manresa i l'Associació L'Era, vinculada a la mateixa escola, creuen que a la Torre s'hi podrien impartir cursos de temàtica agrària i de sostenibilitat en el medi rural: «Cursos de formadors de formadors amb l'objectiu de millorar una figura cada vegada més preuada i necessària: el formador de nous hortolans àvids d'aprendre d'altres entitats, empreses o particulars», expliquen Glòria Colom i Ton Armengol, de l'Escola Agrària. Si bé ambdós afirmen que un trasllat d'aquest centre, actualment ubicat a la FUB i a Can Poc Oli, és poc probable, no descarten que alguns cursos o projectes de l'escola es puguin fer a les aules de la Torre Lluvià: «Fins i tot arribar a impartir-hi un cicle formatiu de grau superior en Paisatgisme i Medi Rural, juntament amb altres institucions educatives. Volem que la formació en producció ecològica es pugui fer també a nivell de formació professional superior, i no només en un grau mig sense continuïtat. Manresa podria tornar a liderar aquest tipus de formació, per crear una massa crítica de guies i professionals dedicats a l'educació ambiental i el paisatgisme, que a la llarga revertiria en la mateixa comarca i per tant, en la seva millora ambiental». A les aules projectades, Meandre creu que a banda de l'Escola Agrària, les cooperatives de consum local, empreses relacionades amb la sostenibilitat mediambiental, de biomassa, energia solar, arquitectura sostenible o construcció amb pedra seca, o entitats dedicades a l'ensenyament de noves espiritualitats o a la fotografia de natura hi podrien organitzar cursos i jornades.

Seguint en el marc de la difusió mediambiental, l'arquitecte Pere Vidal hi veu un centre innovador en què es debati «el conflicte entre natura i ocupació del territori, que sempre ha existit. Conferències, ponències, assessorament. Cal implicar la gent amb el territori, difondre els valors col·lectius i fer un patronat de la gent que hi pensi: escriptors, biòlegs, filòsofs, ecologistes,

economistes, sociòlegs... Seria un món formatiu i d'alt nivell únic». La cultura en un sentit més ampli també tindria cabuda a la Torre Lluvià, segons apunta Meandre: «concerts de primavera i estiu a l'aire lliure o festival de contes per a infants i per adults de primavera i estiu, o exposicions fotogràfiques de natura. En definitiva, un centre cultural on conflueixin l'art, la música, la ciència, la natura, la salut, l'esport, l'agricultura, la cuina... Tot allò que ens fa mantenir la confiança en els nostres valors més pròxims», sosté Ignasi Cebrian.

Ús agrícola i social

Les set hectàrees que envolten la Torre Lluvià tenen un gran potencial. A banda de la masoveria que hi preveu l'Ajuntament, hi ha entitats que creuen en un aprofitament agrícola dels plans de la Torre, que comptaria amb la integració laboral de col·lectius amb risc d'exclusió social. Des d'Ampans, el seu director Toni Espinal es mostra disposat a «estudiar el paper que podria tenir l'entitat en el projecte, d'acord amb la nostra tasca de suport a les persones amb discapacitat intel·lectual». Dins el propòsit de donar feina a aquests col·lectius, Ignasi Cebrian, inspirat en el model d'èxit d'empreses com el Parc de les Olors, afegeix que «es podria preparar una o més hectàrees de conreu de plantes aromàtiques, com l'espígol, i vendre l'essència de la planta, que es podria elaborar a la mateixa Torre».

Però sobretot, quan es pensa en un ús agrícola de la finca, sorgeix immediatament el conreu de la vinya, tan propi del Bages. Meandre veu amb il·lusió que «tard o d'hora la vinya tornés a formar part dels plans de la Torre Lluvià, perquè els pot fer molt rendibles. A part de la qualitat del vi, el paisatge de vinya és un dels millors reclams per a l'enoturisme, i alhora la collita es podria dur a un dels molts cellers locals». Per a Meandre l'objectiu és fer funcionar la producció agrícola local, tant de regadiu com de secà, i tota la cadena alimentària que hi ha al darrere per conservar el paisatge de l'Anella Verda de forma dinàmica. Cebrian conclou que «així la Torre esdevindria un centre pioner en la gestió d'espais periurbans i en la gestió de la innovació agrícola local». En aquest sentit, l'arquitecte Pere Vidal suggereix que la Torre sigui un punt de trobada dels pagesos. Així mateix, proposa «una cooperativa agrícola de l'Anella Verda, per mantenir el paisatge únic de la Sèquia i el secà amb la seva producció: vi, oli, espelta, ametlla, aiguardents i fins i tot nous productes».
Per a Florinda Plans, de L'Era, hi podria haver també un punt d'assessorament i venda de productes fitosanitaris per a l'agricultura ecològica, una indústria en creixement, a l'agrobotiga prevista a la planta baixa de la Torre: «L'hortolà petit i gran, i la gran quantitat de gent interessada actualment en l'horta urbana i perirubana es beneficiarien d'aquest servei. Sense cap mena de dubte que la nostra Sèquia, el regadiu i els seus productes en sortirien beneficiats».

Promoció del producte local

El projecte FEDER estableix que l'equipament inclourà un centre de promoció del producte local, i que la seva gestió podria recaure en l'associació de productors locals El Rebost del Bages, dedicada a la promoció i comercialització de productes agraris i d'alimentació local. Però Meandre també creu que la DO Bages hi pot tenir un paper important i que a la botiga de producte de proximitat el seu vi hi ha de tenir unes lleixes reservades: «Actualment la DO té 11 cellers i la producció vinícola local té un bon futur, però ara per ara els seus màxims representants no veuen cap necessitat de traslladar la seu de la DO Bages, actualment a l'edifici de la Culla, a un altre lloc».
Per la seva part, Florinda Plans, de L'Era, proposa fer-hi un obrador per transformar el producte local i Ignasi Cebrian de Meandre s'atreveix a proposar fins i tot un restaurant-escola o cuina-

escola, «on s'elaboressin receptes noves i també antigues i tradicionals, amb els productes de proximitat i ecològics».

El turisme

Segons Ignasi Cebrian, l'aprofitament turístic de la torre s'ha de sustentar sobre la promoció del producte local, però també sobre el paisatge: «S'ha de aconseguir un paisatge que reflecteixi la producció local de proximitat sostenible ambientalment, econòmicament i socialment. Un tot integrat, no un aparador». Pere Vidal afegeix al respecte que «el paisatge no és només una qüestió estètica, per anar a mirar-lo i ja està, sinó que és el resultat d'un conjunt d'estratègies locals i globals. Caldria pensar com qualla la producció en la forma del paisatge. Que no tot siguin parcs temàtics encaminats a una activitat que no ha de ser la principal, sinó més aviat secundària: el turisme».

Meandre considera que la Torre Lluvià, que segons el projecte de rehabilitació tindria un punt d'informació turística i un centre d'acollida de visitants, ha d'incloure's dins de l'oferta turística de la ciutat i «ser complement de la fira de l'Aixada, de la Mediterrània i de la resta d'oferta turística no estacional. Però el valor afegit i diferenciador de la Torre ha de ser l'Anella Verda, i la Torre, punt de trobada del turisme verd, esportiu i fins i tot religiós». Perquè els manresans i visitants forans vagin al futur equipament en un marc de turisme sostenible, diferents agents locals proposen establir-hi una estació de bicicletes de lloguer; crear un itinerari emblemàtic que relligui la Torre amb el parc de l'Agulla i el seu entorn, els dos punts d'atracció turística del rodal de Manresa; establir la Torre LLuvià com a punt de sortida dels itineraris de la riera de Rajadell i de Natura i Modernisme, aprofitant que és lloc de pas del camí de Sant Jaume i la ruta Ignasiana; crear rutes d'etnoturisme, i també construir una bassa d'observació d'ocells per al turisme ornitològic a prop de la torre de l'Aigua que hi ha a la finca.

Viabilitat del projecte

En el projecte FEDER es preveuen unes despeses de funcionament de l'equipament de 60.000 euros anuals, amb el desglossament següent: 30.000 euros per a personal, 20.000 euros en concepte de subministraments i serveis externs i 10.000 euros per a d'altres despeses. El finançament hauria de provenir dels ingressos per les visites al centre d'interpretació, tallers, exposicions i *merchandising*. Per a l'explotació de tots els espais i serveis que s'incloguin a la Torre, el regidor Jordi Serracanta preveu que «la relació de l'Ajuntament amb les empreses que s'hi impliquin acabarà derivant en concessions administratives o relacions contractuals d'arrendament».

Per a Meandre la majoria dels ingressos haurien de provenir sobretot de l'agrobotiga, «de la venda del producte agrícola local, fresc i elaborat: hortalisses, vi, oli... que podria vendre's tant a la mateixa Torre Lluvià com en altres punts de la ciutat. La Torre donaria visibilitat al producte local. També la venda de productes fitosanitaris ecològics podrien aportar part del finançament». L'entitat ecologista també creu que la formació i l'educació ambiental poden aportar alguns ingressos «si s'aconsegueix fer-hi cursos prou innovadors, diferents i atraients, centrats en l'entorn de l'Anella Verda i de temàtica diversa: agricultura, medi ambient, paisatgisme, fotografia. Els cursos aportarien també recursos humans, estudiants en pràctiques que puguin fer de guia o fins i tot professionalitzar-se». Així mateix, els responsables de Meandre veuen en el turisme una altra font d'ingressos, «potenciant el guiatge remunerat per recórrer el camí de Sant Jaume i la ruta Ignasiana», suggereixen.

Malgrat tot, el regidor Serracanta mostra cautela a l'hora d'assegurar la viabilitat econòmica del projecte: «Dir-ho ara és aventurar-se molt. Per això hem de buscar que sigui rendible». En aquest sentit destaca l'esforç del consistori a l'hora de buscar subvencions i que es destinin a aquests

projectes, «en un marc de restriccions econòmiques a les arques municipals i de moltes demandes socials al municipi». A banda de buscar ajut econòmic d'altres administracions, el regidor declara que s'han revisat altres models i que han parlat del projecte de la Torre Lluvià amb l'Ajuntament de Vic, on també hi ha una anella verda, «amb el qual compartim director del pla general».

Connectivitat

La connexió de la Torre Lluvià amb l'Anella Verda és clau. Per al regidor ambdós projectes «en algun moment s'hauran de fusionar». Serracanta deixa clar que la connectivitat de l'anella és un tema important però complex, «al darrera del qual hi ha milions d'euros. Si l'Ajuntament tingués recursos propis per fer-ho seria molt més ràpid, però per la situació que hem heretat i els pressupostos que tenim hem de estar atents a les subvencions». Sobre els connectors de l'Anella propers a la Torre Lluvià, el regidor comunica que properament es refarà el camí vell de Rajadell, gràcies a un ajut de la Diputació, i que també es millorarà «amb una passera el connector des del pont Vell i estació de la Renfe fins a la torre de Santa Caterina».